

Kuntatalouden kehitys vuoteen 2023

Päivitetty 4.4.2019

Lähde: Kuntaliiton laskelmat, Kevään 2019
kuntalousohjelma (4.4.2019)

Mikko Mehtonen

4.4.2019

Kokonaistaloudelliset ennusteet ja taustaoletukset

<u>muutos-%</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>
BKT, määrän muutos	2,7	2,3	1,7	1,4	1,2	1,0	0,7
Palkkasumman muutos	2,2	4,7	4,0	3,7	3,4	2,8	2,6
Yleisen ansiotason muutos	0,2	1,8	2,8	3,3	3,1	3,0	3,0
Työttömyysaste	8,6	7,4	6,3	6,1	6,0	6,1	6,3
Kuluttajahintojen muutos	0,7	1,1	1,2	1,5	1,7	1,8	1,8
Kuntien kustannustason muutos	-1,1	1,4	2,4	3,0	2,7	2,6	2,5
Valtionosuusindeksin muutos	-0,5	1,4	1,6	2,7	2,7	2,6	2,5
Kuntien ansiotason muutos	-1,1	1,3	3,6	3,8	3,1	2,8	2,8

Ennuste syksy 2018:

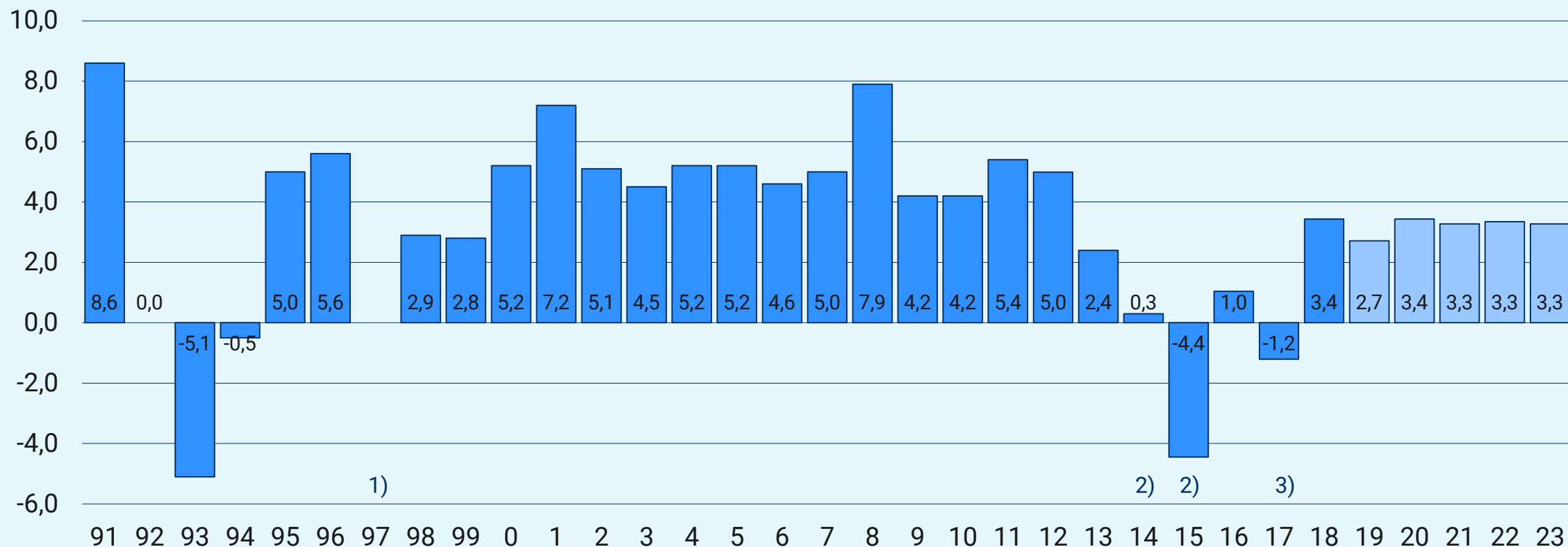
Prosenttia:	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BKT, määrän muutos	2,1	2,8	3,0	1,7	1,6	1,1	1,0
Palkkasumman muutos	1,6	2,2	4,2	3,5	3,6	3,0	3,1
Yleisen ansiotason muutos	1,1	0,2	1,8	2,6	3,0	2,9	3,1
Työttömyysaste	8,8	8,6	7,4	6,9	6,6	6,6	6,6
Kuluttajahintojen muutos	0,4	0,7	1,1	1,4	1,6	1,8	2,0
Kuntien kustannustason muutos ¹⁾	0,8	-1,2	1,1	2,1	2,6	1,8	2,2
Valtionosuusindeksin muutos	0,0	-1,0	1,1	1,3	2,3	1,8	2,2
Kuntien ansiotason muutos	1,0	-1,0	1,3	3,3	3,2	2,5	2,7

Kuntien ja kuntayhtymien bruttomenot, mrd. €

	2017 1)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintamenot	36,68	37,94	38,97	40,31	41,63	43,02	44,43
- Henkilöstömenot	20,20	20,64	20,98	21,62	22,24	22,88	23,53
- Palkat	15,88	16,38	16,78	17,27	17,79	18,30	18,82
- Muut henkilöstömenot	4,32	4,26	4,20	4,35	4,45	4,57	4,70
- Ostot (materiaalit ja palv.)	13,05	13,49	14,10	14,77	15,40	16,06	16,72
- Avustukset	2,19	2,32	2,35	2,33	2,35	2,39	2,44
- Muut toimintamenot	1,24	1,49	1,55	1,59	1,64	1,69	1,74
Korkomenot	0,31	0,33	0,39	0,50	0,60	0,72	0,82
Investoinnit	4,63	4,77	5,05	5,19	5,21	5,25	5,19
Yhteensä	41,61	43,05	44,42	46,00	47,44	48,99	50,44
Muutos-%:							
Toimintamenot	-1,2	3,4	2,7	3,4	3,3	3,3	3,3
- Palkat	-0,3	3,2	2,4	2,9	3,1	2,9	2,8
- Ostot (materiaalit ja palv.)	4,0	3,4	4,5	4,7	4,3	4,3	4,1
Menot yhteensä	-0,5	3,4	3,2	3,6	3,1	3,3	3,0

1) Vuonna 2017 toimintamenoja (sekä toimintatuloja ja valtionosuuksia) supistaa perustoimeentulotuen laskennan ja maksatuksen siirto Kelalle. Vaikutus toimintamenoihin on noin -700 miljoonaa euroa. KiKy-sopimuksen vaikutus henkilöstömenoihin on vuonna 2017 myös noin -700 miljoonaa euroa.

Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen kasvuprosentit

1) Mm. opetustoimen ylläpitäjämallin johdosta vuosi 1997 ei ole vertailukelpoinen aikaisempien vuosien kanssa

2) Vuosina 2014-2015 toimintamenojen kasvua hidastaa kunnallisten ammattikorkeakoulujen sekä liikelaitosten yhtiöittäminen.

Lisäksi vuonna 2015 menojen tasoon vaikuttaa tilastouudistus. Ilman näitä toimenpiteitä kasvu olisi ollut vuosina 2014 ja 2015 noin 1 %.

3) Vuonna 2017 toimintamenoissa näkyy perustoimeentulotuen maksatuksen ja laskutuksen siirto

Kelalle sekä kiky-sopimus. Ilman näitä toimenpiteitä kasvu olisi noin 1 %.

Kuntien verotulot, mrd.€

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verolaji							
Kunnallisvero	18,92	18,76	19,72	20,40	21,19	21,91	22,50
Yhteisövero	1,90	1,86	2,03	2,05	2,11	2,19	2,25
Kiinteistövero	1,72	1,81	1,85	1,88	1,90	1,93	1,95
Verotulot yhteensä	22,55	22,43	23,60	24,33	25,20	26,03	26,70
Muutos-%:							
Kunnallisvero	0,2	-0,9	5,1	3,4	3,9	3,4	2,7
Yhteisövero	22,0	-2,2	9,3	1,0	2,9	3,8	2,7
Kiinteistövero	4,3	5,2	2,0	1,6	1,1	1,6	1,0
Verotulot yhteensä	2,0	-0,5	5,2	3,1	3,6	3,3	2,6
Tuloveroprosentti, keskim.	19,90	19,84	19,88	19,88	19,88	19,88	19,88
Yhteisöveroprosentti	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Osuus yhteisöverosta, %	30,34	31,35	31,30	31,33	31,33	31,33	31,33

Kuntien ja kuntayhtymien talous, mrd.€ (painelaskelman mukaan)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintakate	-27,50	-28,55	-29,42	-30,59	-31,72	-32,90	-34,10
Verotulot	22,55	22,44	23,80	24,56	25,49	26,29	27,05
Käyttötalouden valt.os.	8,54	8,49	8,29	9,28	9,41	9,80	10,23
Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,37	0,32	0,27	0,17	0,08	-0,02	-0,11
Vuosikate	3,96	2,70	2,93	3,42	3,25	3,17	3,06
Poistot	-2,82	-2,74	-2,84	-2,94	-3,04	-3,14	-3,24
Satunnaiset erät, netto	0,14	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Tilikauden tulos	1,28	0,02	0,14	0,53	0,26	0,08	-0,13
Tulorah. korjauserät	-0,53	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41
Tulorahoitus, netto	3,57	2,35	2,57	3,06	2,89	2,81	2,70
Investoinnit, netto	-3,46	-3,84	-4,08	-4,27	-4,35	-4,45	-4,40
Rahoitusjäämä ¹⁾	0,11	-1,48	-1,50	-1,21	-1,45	-1,65	-1,70
Lainakanta	18,42	19,41	20,98	22,25	23,76	25,47	27,23
Rahavarat	6,40	6,02	6,02	6,02	6,02	6,02	6,02

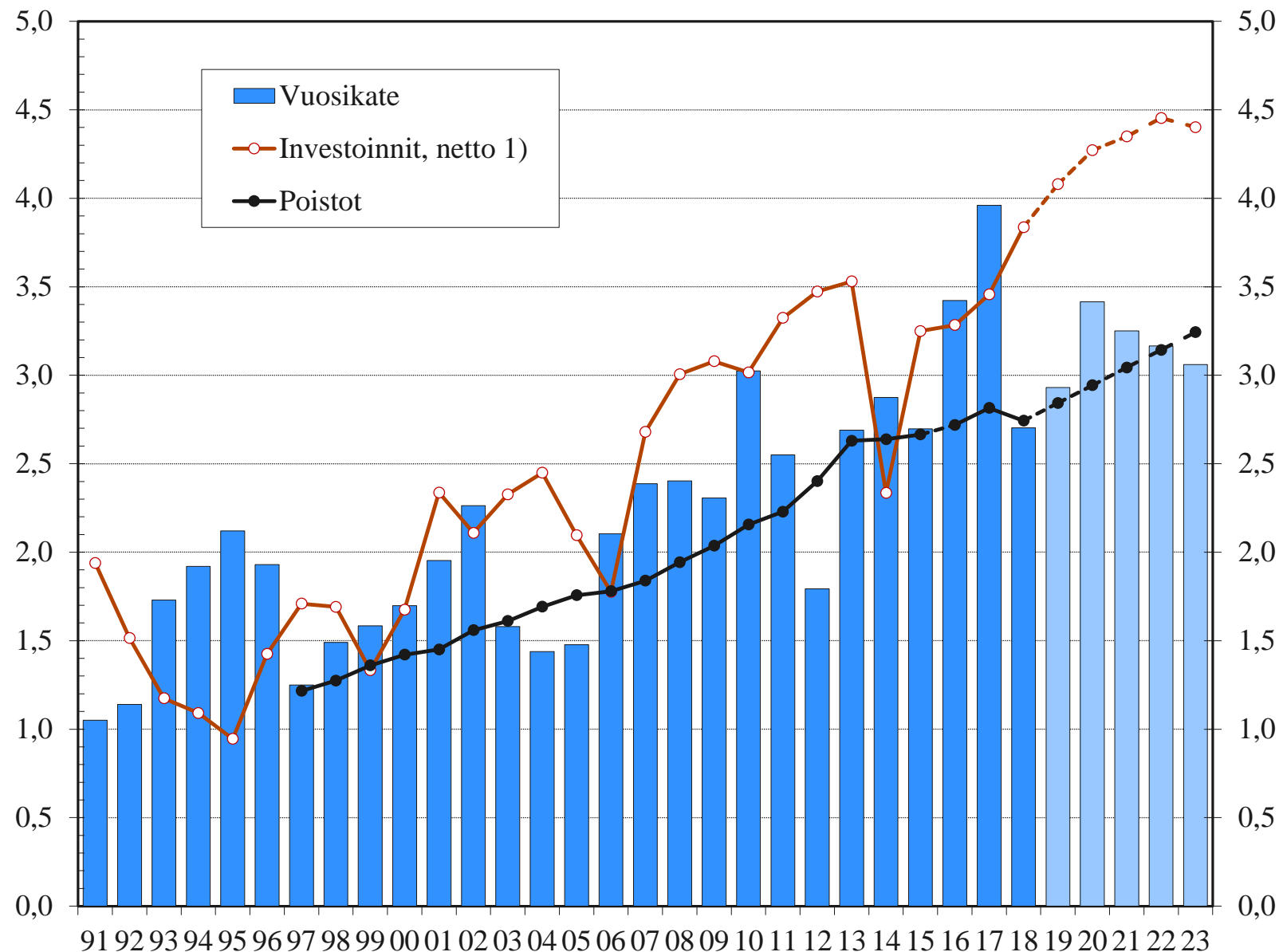
1) Rahoitusjäämä = Toiminnan ja investointien rahavirta = Tulorahoitus + investoinnit, netto
Tulorahoitus = Vuosikate + satunnaiset erät, netto + tulorahoituksen korjauserät

Kuntasektorin vuosikate, poistot sekä investoinnit¹⁾ 1991-2023 (painelaskelman mukaan) mrd.€

1) Investoinnit, netto =
Käyttöomaisuusinvestoinnit - rahoitusosuudet
- käyttöomaisuuden myyntitulot.

Vuoden 2014 nettoinvestointien tasoon
vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten
yhtiöittäminen.

Lähde: Vuodet 1991-2018 Tilastokeskus,
Vuosien 2019-2023 arviot VM 4.4.2019

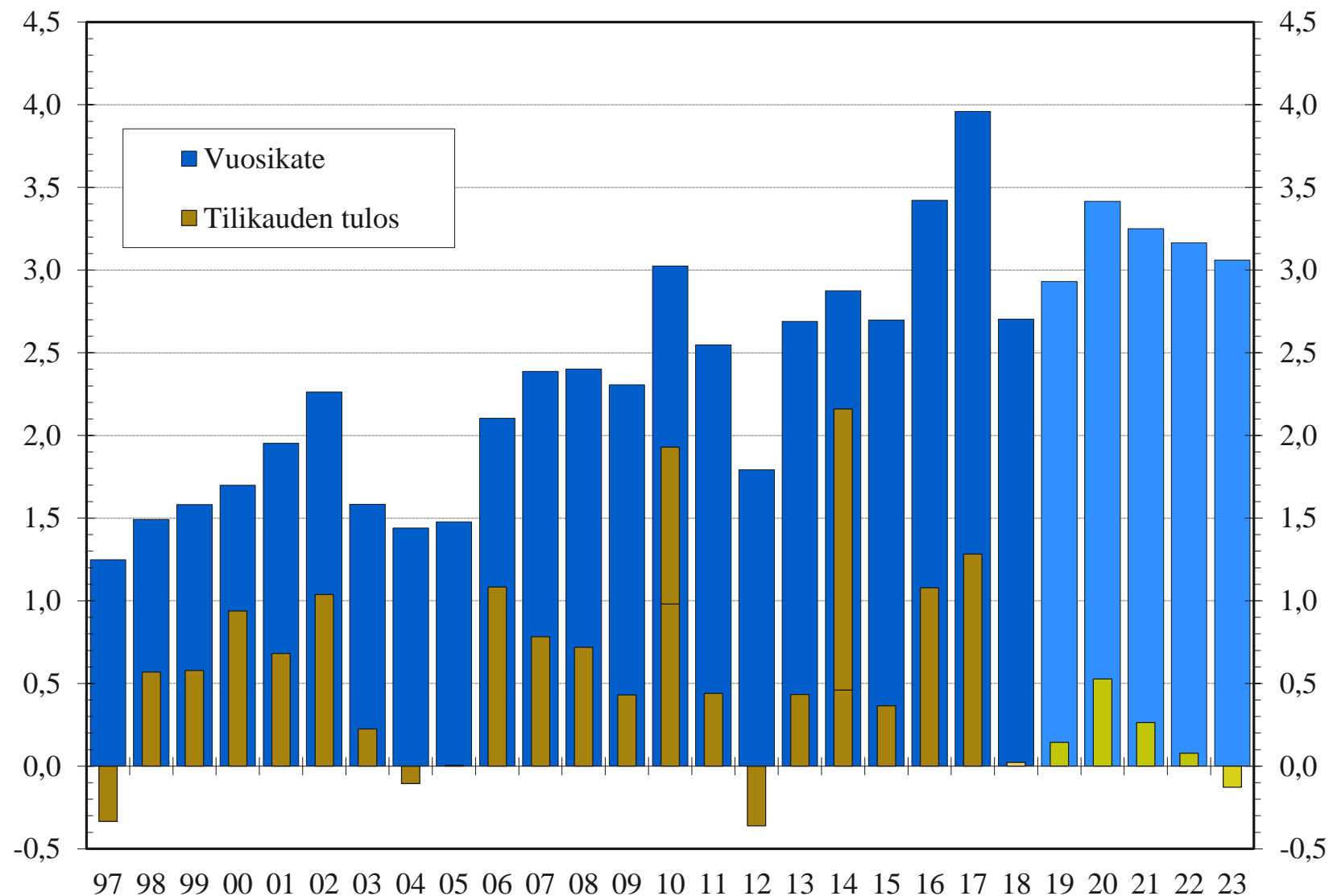
Kuntasektorin vuosikate sekä tilikauden tulos

(painelaskelman mukaan)
mrd.€

Vuonna 2010 tilikauden tulos sisältää HSY:n perustamisesta johtuvaa pääkaupunkiseudun kuntien saamaa kirjanpidollista myyntivoittoa noin 0,95 mrd. euroa.

Vuonna 2014 kunnallisten liikelaitosten yhtiöittäminen paransi tilikauden tulosta noin 1,7 mrd. euroa.

Lähde: Vuodet 1991-2018 Tilastokeskus,
Vuosien 2019-2023 arviot VM 4.4.2019

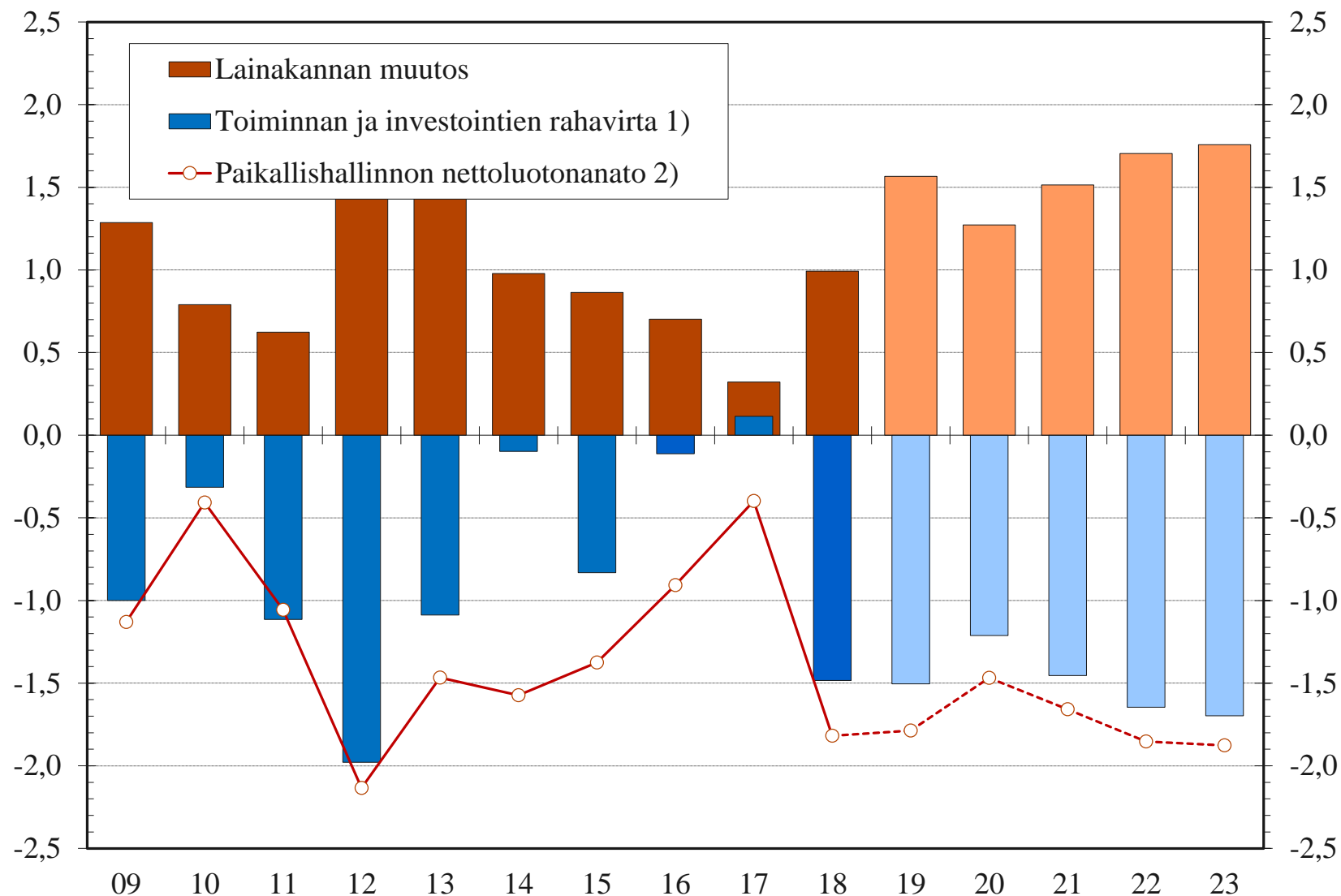

Kuntasektorin toiminnan ja investointien rahavirta, paikallishallinnon nettoluotonanto sekä lainakannan muutos (painelaskelman mukaan) mrd. €

1) Alijäämäinen (neg.) rahavirta ilmaisee, että menoja katetaan kassavaroja vähentämällä tai lainalla. Ylijäämäinen (pos.) rahavirta ilmaisee, kuinka paljon varoja jää antolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

2) Nettoluotonanto kansantalouden tilinpidon mukaan = Paikallishallinnon kokonaistulojen ja kokonaismenojen erotus

Lähde: Vuodet 1991-2018 Tilastokeskus, Vuosien 2019-2023 arviot VM 4.4.2019

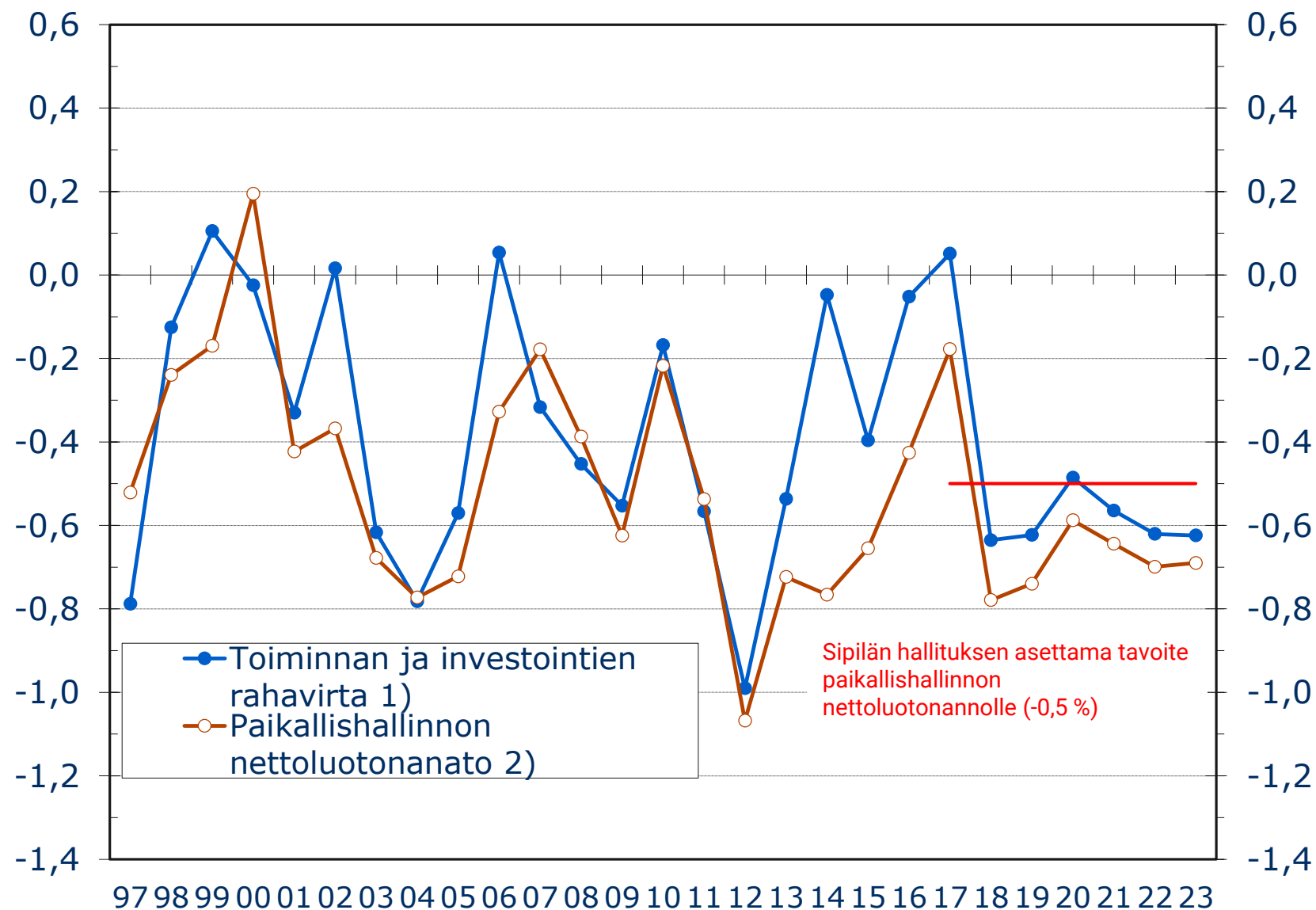

Kuntasektorin toiminnan ja investointien rahavirta sekä paikallishallinnon nettoluotonanto

(painelaskelman mukaan)
% BKT:sta

1) Toiminnan ja investointien rahavirta kuntien tilinpidon mukaan= Tulorahoitus, netto + Investoinnit, netto
Tulorahoitus, netto = Vuosikate + Satunnaiset erät, netto + tulo-rahoituksen korjauserät

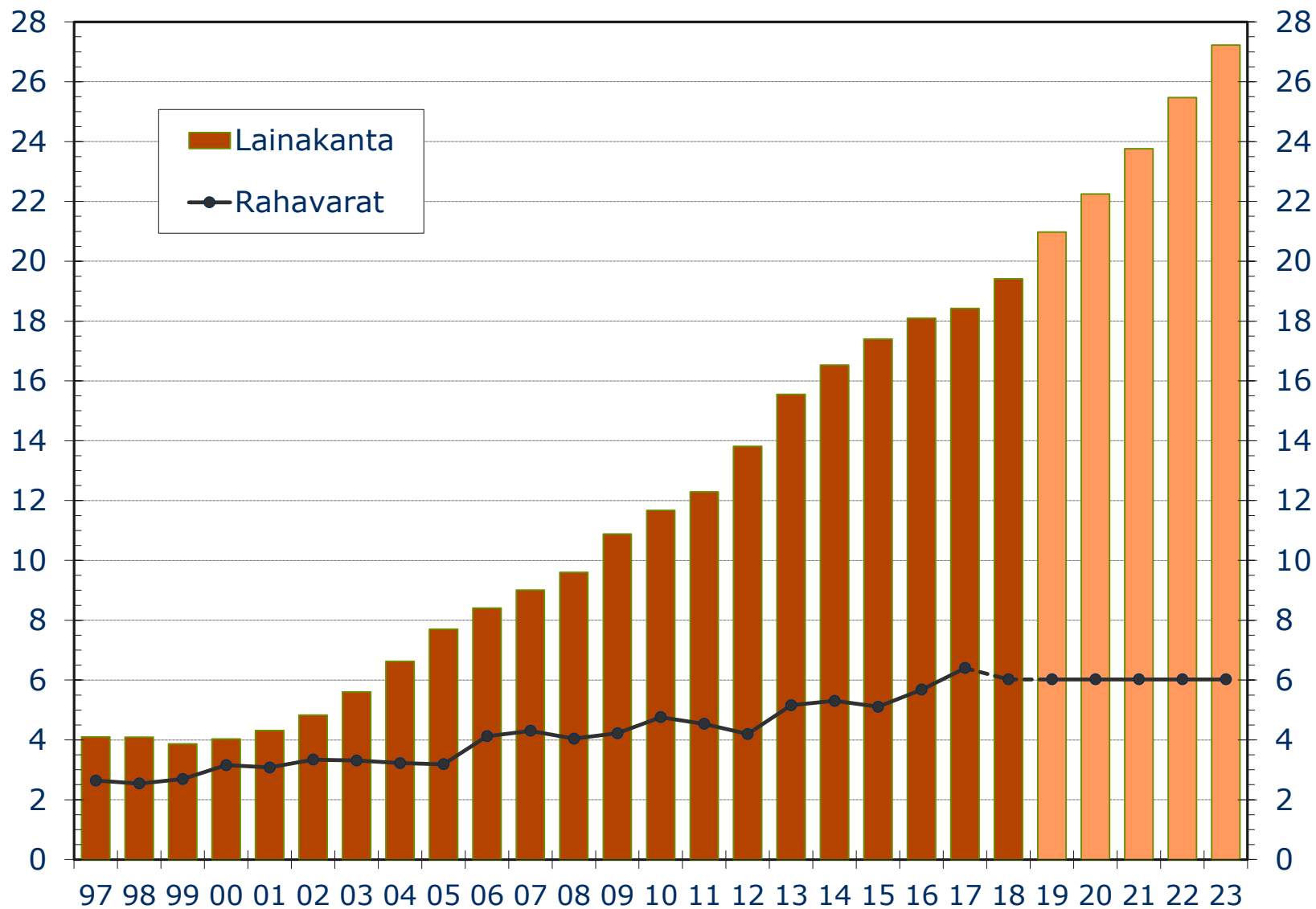
2) Paikallishallinnon nettoluotonanto kansantalouden tilinpidon mukaan= Paikallishallinnon kokonaistulojen ja kokonaismenojen erotus

Lähde: Vuodet 1991-2018 Tilastokeskus,
Vuosien 2019-2023 arviot VM 4.4.2019

Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta sekä rahavarat

mrd. €
(painelaskelman mukaan)

Lähde: Vuodet 1991-2018 Tilastokeskus,
Vuosien 2019-2023 arviot VM 4.4.2019

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma

mrd.€

Tuloslaskelman erä	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintatulot	9,22	9,39	9,55	9,72	9,91	10,12	10,33
Toimintamenot	-36,72	-37,94	-38,97	-40,31	-41,63	-43,02	-44,43
Toimintakate	-27,50	-28,55	-29,42	-30,59	-31,72	-32,90	-34,10
Verotulot	22,55	22,44	23,80	24,56	25,49	26,29	27,05
Valtionosuudet	8,54	8,49	8,29	9,28	9,41	9,80	10,23
Rahoituserät, netto	0,37	0,32	0,27	0,17	0,08	-0,02	-0,11
Vuosikate	3,96	2,70	2,93	3,42	3,25	3,17	3,06
Poistot ja arvonalent.	-2,82	-2,74	-2,84	-2,94	-3,04	-3,14	-3,24
Satunnaiserät, netto	0,14	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Tilikauden tulos	1,28	0,02	0,14	0,53	0,26	0,08	-0,13
muutos-%:							
Toimintatulot	-1,4	1,9	1,6	1,8	1,9	2,1	2,1
Toimintamenot	-1,1	3,3	2,7	3,4	3,3	3,3	3,3
Verotulot	2,0	-0,5	6,1	3,2	3,8	3,2	2,9
Valtionosuudet	-3,3	-0,6	-2,4	12,0	1,4	4,2	4,4

Vuonna 2017 toimintatuloja ja –menoja sekä valtionosuuksia pienentää perustoimeentulotuen laskutuksen ja maksatuksen siirto Kelalle sekä kiky-sopimus.

Talouden paraneminen vuonna 2021 johtuu pääosin siitä, että veroprosenttien ja yhteisöveron jako-osuuden leikkauksista huolimatta kunnille tilitetään vielä aiempien verovuosien veroja aiempien vuosien korkeampien veroprosenttien ja jako-osuuksien perusteella.

Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma

mrd.€

Rahoituslaskelman erä	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	3,96	2,70	2,93	3,42	3,25	3,17	3,06
Satunnaiset erät, netto	0,14	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Tulorahoituksen korjauserät	-0,53	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41	
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-4,63	-4,77	-5,05	-5,19	-5,21	-5,25	-5,19
Rahoitusosuudet investointeihin ja investointien myyntitulot	1,19	0,94	0,97	0,91	0,86	0,79	0,79
Toiminnan ja investointien rahavirta	0,13	-1,48	-1,50	-1,21	-1,45	-1,65	-1,70
Rahoituksen rahavirta							
Antolainojen muutokset	-0,06	-0,08	-0,06	-0,06	-0,06	-0,06	-0,06
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2,27	2,39	2,69	3,67	3,42	3,71	4,01
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2,01	-1,93	-2,10	-2,15	-2,20	-2,30	-2,35
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-0,12	-0,08					
Rahavarojen muutos	0,72	-0,38					
Rahavarat 31.12.	6,40	6,02					
Lainakanta 31.12.	18,42	19,41	20,98	22,25	23,76	25,47	27,23

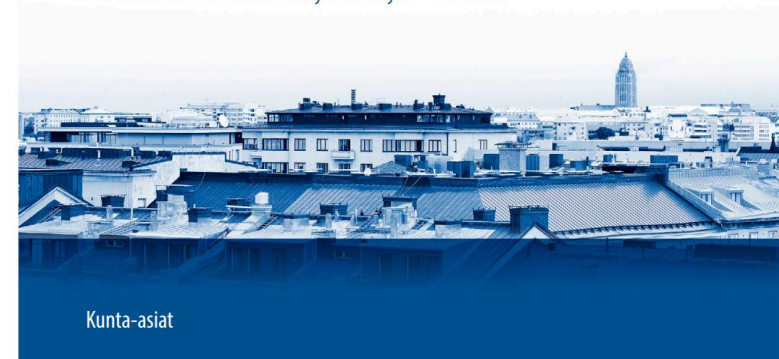
Kuntatalousohjelman nostot vaalikeväänä 2019

- Kuntatalous heikkeni selvästi vuonna 2018
- Viime vuosina veroprosenttien nousu hidastunut ja valtionosuudet laskeneet. Valtionosuuksista jo viidennes verotulojen kompensatioita. Kuntien kokonaismenoissa oman työn osuus laskenut. Investoinnit kasvussa.
- Väestö- ja ikärakenteen muutos kasvattaa peruspalveluiden kysyntää keskimäärin 0,5 prosenttiyksikköä. Eri tehtävissä palvelutarve kehittyy eri tavalla.
- Väestökehitys ja siitä seuraava kuntien eriytyminen haastavat kuntataloutta
- Ilman uusia toimenpiteitä kuntataloudessa on tulojen ja menojen kasvava epätasapaino

Kuntatalousohjelma 2020–2023, Kevät 2019

Valtiovarainministeriön julkaisu – 2019:30

Kuntatalousohjelmaan sisältyvät keskeiset kuntataloutta koskevat linjaukset

- Kuntatalouden menorajoite, eli euromääräinen raja valtion toimista kuntatalouteen aiheutuvalle toimintamenojen muutokselle, on -930 miljoonaa euroa vuonna 2020.
- Veroperustemuutosten verotuotto-vaikutus kompensoidaan kunnille
- Peruspalvelujen valtionosuus kasvaa vuonna 2020 noin 1,0 mrd. euroa vuoteen 2019 verrattuna.
  - Kasvu johtuu pääasiassa lomarahojen leikkaukseen liittyvän valtionosuuden vähennyksen päättymisestä, kilpailukyky sopimukseen liittyvästä kaksinkertaisen vähennyksen kompensatiosta, valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta, indeksikorotuksesta ja verotulomenetysten kompensatioiden kasvusta
- Kuntien peruspalveluiden valtionosuusmäärärahasta siirretään 10 milj. euroa kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korotukseen, 10 milj. euroa kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen sekä 40 milj. euroa kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään vuonna 2020.